

ИЗЛАЗИ

ушорником, чешвршком
и недељом

ЦЕНА:

за 1 месец 1 динар
или 1 крунаПретплату примају све поште у
Србији и иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати:

ШТАМПАРИЈИ
ПАВЛОВИЋА И СТОЈАНОВИЋА

Неплаћена шпема не примају се

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У ДУБРОВАЧКОЈ УЛ. БР. 9

БРОЈ 10 ПР. Д.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. Д.

ПОЗНА ЈЕСЕН

Спустило се вече јесени суморне,

По гори се крећу ноге ми уморне.

Газе лишће влажно увело и труло;

Уво ми је само фијук ветра чуло,

А, око је тужно погледало, туда,

И пустош је само угледало свуда.

А млађана душа у мисли се дала,

Па се сећа доба кад је ружа цвала;

Премалеће цветно и мирисно сања,

И часове оне нашег миловања.

Никад неће онај забраву дати,

Кад ми рече: само твојом љу се звати...

Са висока дуба прнула је сова.

Трже ми се душа из слађаних снова,

Вече, тужно вече јесени суморне,

По гори се крећу ноге ми уморне...

Београд, 1898.

Влад. Сшанимировић.

ПРЕД БЛАГАЈНИЦОМ

— ДРАГОМИР МАРКОВИЋ. —

Кад је освануо двадесет шести, Мата послужитељ, раније је пожурио у »канцеларију« но обично, јер је знао да ће се удовицама издавати пензија. Тога је дана Мата обично бивао љут, јер је имао много посла. Тако: морао је стајати пред вратима благајниковим и на његов позив пуштати удовице унутра, да приме пензију; морао је трчкрати и на доњи бој да однесе или донесе по који акт; а, што је најгоре, непрестано је кувао кафе за чиновнике. Оно, истину рећи, Мата би на томе доста и зарадио, нарочито зими. Али да је то и њега стало »штрапаца«, мора се признати.

Тек што би дошантао са доњег боја (заборавио сам вам рећи, да је Мата био сакат), а по неки би чиновник тек, гологлав, с пером за увом, викнуо с врата: »Мато — каву.« Или би други, пролазећи поред Матине собице, завирио унутра, па, видевши

само Матин труп (јер, како је кувао каву, глава му је била у оцаку) викнуо: »Бога ти, Мато, деде једну јачу, али горку.«

— Сад ће, сад ће — одговарао би Мата келнерски, и одмах би спремио и другу.

И тако увек.

Кад поли и почисти ходник и канцеларију, Мата оде у своју собицу, спреми и обриса шоље, па седе да се одмори.

Откуца 7 часова.

Мата дрема.

У томе се отворише спољна врата, помоли се једна баба, па друга. Ова последња полако затвори врата, стиже ону прву, те обе седоше на једну клупу.

Мата скочи.

— Ух! већ долазе! — промрмља полако.

Благајник није још ни дошао, а оне већ полетеле!

Он хтеде да изађе.

— Ама, Бога ти, синко — задржа баба Мату и погледа га преко наочара — је ли дошао благајник?

— Ја, ваљда ће он пре зоре. Он долази у осам, а сад је тек седам.

— Па, ако, ако — ми смо мало пораниле, али свеједно.

Мата, не знајући шта ће, уђе у своју собицу, па још једанпут обриса шоље, гунђајући: »Кад дође тај двадесет шести, побегао бих у свет; појуре удовице као муве на мед.«

— Шта каже, Бога ти, пријо — упита она, мало млађа баба, која беше наглува — је ли дошао благајник?

— Није. Тек долази у осам.

— Шта кажеш? — упита наглува, па да би боље чула, приближи главу оној другој баби.

— Сад је тек седам, а благајник долази у осам — закрешта јој старија баба у уво.

— А, а! — узвикну наглува, ма да опет ништа није чула.

Мата испусти једну шољу и онсова нешто.

Бабе ћуте; једна мува досадно зуји по стаклету; а сат монотонно куца.

Мата, љут што је разбио шољу, уђе, погледа бабе намрштено, и баца у пећ грдну пањину; за

тим се врати у своју собицу мрмљајући: »Нек се покувају бабе; никад не могу сите да се нагреју.«

— Па како, Бога ти, пријо, »онај твој« — учи ли? — упита наглува баба, па завуче руку у џеп, да види, стоји ли јој признаница.

— Е, моја Јуло, — тужно одмахну главом старија баба, — неће, слатка, па не знам шта ћу му. И говори и говори, па ништа.

Ту се баба мало накашља, извуче мараму из џепа и пљуну у њу, за тим је пажљиво неколико пута пресави, обриса уста, па је опет остави у џеп.

— ...Неће никако — настави опет — па мука жива...

— А што, Бога ти? — прекиде је наглува, која је чула само оно »неће никако«.

— Што?! Што је несретник. Оно га позориште лепо уби — чим смркне, а он тамо. Каже ми један његов друг, да он тамо »шкартира«...

— Па, ако, — прекиде је наглува.

— Како црно »ако« — наљути се ова, па погледа са стране у наглуву — зар син да ми пропадне, а ви »ако«;

— Па, није — уплаши се наглува, да је што није увредила — ти помену да ћеш да »аконтираш«, па као мислим...

— Ама, нећу ја да аконтирам, него мој син у позоришту „шкартира« — објасни јој ова.

— А, а! — узвикну наглува, ма да сад тек ништа није разумела.

— ...Па то — настави она опет — кад нема школе, он неће да учи, него узме мундир и сабљу мога покојног Јоце (баба уздахну, извуче опет мараму и обриса очи, ма да није било ни једне сузе) — па онда говори нешто, говори, говори, па млата сабљом. П тако по цео дан. Каже, хоће да буде глумац, па се сад учи. Пуст је, пријо, много пуст. А *здрав* је као дрен, само је у школи *слаб*.

— Шта ћеш! — рече наглува, па са два прста обриса крајеве од уста.

— Кажем, да је нешто жив мој покој...

Мата истрча из собице и викну им: ето благајника.

Врата (на којима је прилепљена хартија с натписом: затварај врата) отворише се и уђе омален, дебео човек. Лице му је црвено и намрштено. Из џепа му вири кутија с наочарима.

То је био благајник.

Он прође достојанствено поред баба, па, и не погледава их, уђе у канцеларију.

Био је нешто љут.

Бабе се смерно подигоше и климнуше главама као на команду. Мата се неспретно поклонил, и уђе за благајником у канцеларију, затворивши опрезно врата за собом.

Врата, са натписом: »затварај врата«, опет се отворише и уђе једна омалена жена, држећи у руци признаницу за пензију увијену у мараму.

Она остави врата широм отворена, па назвавши оним бабама: »добро јутро«, седе поред њих на клупу.

Мата изађе из канцеларије, па, видевши, да су она врата отворена, оде и љутито их затвори, гунђајући: •

— Ове несрећне бабе никад не затварају врата, а објава хоће очи да им избије.

Оно, истину рећи, ни Мата није знао читати, али је он увек причао, како му његов отац није дао да учи школу, говорећи: »Каква школа., какви бакрачи! Ето, ни ја нисам учио, па шта ми фали — сад сам послужитељ. Имам фала Богу толико, колико да не умрем од глади, па што онда да трошим на којекакве књиге и науке.

Па тако и Мата — колико тек да не умре од глади.

Неки чиновник затражи каву, те Мата оде да спреми.

Један практикант, у дугачком, избледелом капуту и окрачалим панталонама, носећи испод мишке некаква акта, прође поред Матине собице, па, видевши га где спрема каву, стаде, поледа око себе и уђе у собицу.

— Мато, може ли... како се каже... и за мене једна — али... овај... да ме причекаш, јер сад... како се каже... немам.

— Добро, добро, ја ћу записати — рече Мата. Чини ми се да је ово већ осма — а?

Практикант не одговори, него приђе гомили што је стајала пред вратима благајниковим, и поче се освртати на све стране, као да некога тражи. За тим брзо приђе једноме младићу.

— О, сервус, Перо, од куд ти, како се каже, овде? — узвикну практикант весело и направи љубазно лице.

— Море, дошао сам за пензију некој својој рођаци, па....

— Него, имаш ли... како се каже... једну цигару? — прекида га практикант нестрпљиво — немам ни трунке.

Овај му даде, смешећи се.

Практикант се врати у Матину собицу и седе за један мали сто.

Мата га послужи.

Практикант је сркутао каву и вукао димове у себе тако жудно, као што пустињик, врелим уснама, срче воду, с извора.

У ходнику, пред вратима благајниковим, било је пуно као у кошници.

На једној клупи седе оне две бабе, које су прве дошле; она омалена удовица, што је оставила врата широм отворена, и једна подбрађена девојчица, која непрестано гледа у земљу.

Два младића стоје близу врата и читају план лутрије.

(СВРШЕТАК).

ПЕСНИКОВА СУДБА

RALF BERGE

Ако хоћеш да живиш у беди
 Певај друже, нек се лузи оре.
 Је л' из срца? — Онда се не штеди,
 Нека уста гласно песму зборе —
 Трње, а не руже,
 За тебе је, друже.

*

Лавор венац и просјачка штака!...
 Из давнина то је прича стара,
 Зна је душа песникова свака,
 Која песму својом крвљу ствара.
 Ако хоћеш да те славом служе —
 Онда умри, друже.

1887

М.

ГДЕ ПОМОРАЊЦЕ ЗРУ

од

Н. А. ЉЕЈКИНА

(Наставак)

XXIV

Пред самим Монте-Карлом кочијаш пусти коње у трк. Коњи у галопу довукоше екипаж величанственом уласку у карташки дом. Беше већ први сумрак, кад Иванови с Коњурином изидоше из екипажа. Кочијаш такође сиђе с бока, подиже капу, па стаде просити „пурбуар“. Николај Ивановић узе на се да се разрачуна с њим. Кочијаш би задовољан платом, махну главом и насмејан рече:

— Bonne chance, monsieur!...
 — Глаша! шта вели овај? Је ли могућно, да му је мало „на чај“ два франка? запита Николај Ивановић жену.
 — Он ти жели среће у игри.
 — А од куд он зна, да ћемо играти?
 — Ах, Боже мој! Та овде се само за то и долази! Кочијаш пође даље и нагнувши се Глафири Семјоновној, стаде јој давати савете за игру у рулету, смејући се при том као добродушан човек.
 — Пре свега, не љутите се... Мирно и лагано... И први издатак метните на црвено, или црно поље... говорио је кочијаш меким гласом а погрешним француским језиком, који га је издавао за Талијана.

Глафира Семјоновна одступи за један корак.

— Па овај је полудео! Ето, где ми даје савете за игру!.. рече она и баци оштар поглед на кочијаша.

— Одступи назад, мусју! Одступи! Добио си „на чај“, сад можеш ићи! повика Николај Ивановић, па се окрете жени с прекором: — Сама си крива, матушко!... Витлаш око играчких столова, ђаво би га знао с ким...

То је твој партнер у јучерашњој игри. Он те као партнера и држи.

— Па, зар сам ја крива, што се овде кочијаш протурају свуда, где је отмена публика?

Коњурин забацио главу, па разгледа улазак у играчку кућу.

— Е, баш је леп овај улазак! На многим дворцима нема овако што год, говорио је он.

— Тхе! што не би био леп, кад је прављен крвавим новцем многих будала? Они су овде бацали, — одговори Николај Ивановић.

— Будала?... А знаш ли ти да се овде коцка сва Европа? примети Глафира.

— Па шта је с тим? Могло би се само рећи, да је подигнут новцем свију европских лудака. Или ти мислиш да овде и паметни људи играју? Не, паметан човек неће играти на рулету.

— Ама, стани ти! У тебе су сви будале, који овде играју. А нису ли будале и они који играју преферанс и вист?

— Преферанс и проклете вртушке!.. викну на то Коњурин. — Какво упоређење! Шта рекосте ви, матушка, Глафиро Семјоновна! Кад играш преферанса, карте су ти у рукама, и ти видиш сву ту музику; а овде, кад ти онај мамлаз... та онај, што стоји уз вртушку... како га зваху, богати?..

— Крупје...

— Е, а овде, кад ти тај крупје пусти машину, ти мораш веровати, да је то правилно. А међу тим, он, ако се с ким споразуме, може да пусти воз и брже и лакше. А да сам ја знао, кад ће вртушка брже ићи, а кад лакше, — другчији би ми рачун био.

— Али, ви још нисте видели како овде вртушку пуштају, а судите по ономе, што сте у Ници видели... Ово је Монте-Карло... овде за сву Европу... овде је други ред...

— А откуд ви знате, кад је још нисте видели?

— Нисам видела, али сам много читала о овом рулету... Никола Иванићу што стојимо, што не улазимо унутра? Стојимо на уласку без рачуна... говораше Глафира Семјоновна.

— Чекај, матушка, да здање видимо. Имаћеш кад предати им своје новце... Баш је леп овај улазак, али једно му недостаје... започе Николај Ивановић.

— Видиш, молим те, нашао се знаменити архитект да нађе ману! А шта ли то недостаје?

— Како шта? Ту треба да стоји натпис на свима европским језицима: „овде се будале траже.“

— Оставте се глупости! И шта значи то, најпосле? Све будале, те будале... А ви сте ми, ваљда, много паметан?

— Нисам! Напротив, ја сам прва будала; иначе не би овамо ни дошао.

Разговарајући и даље на ту тему, они обиђоше око здања, гледаше како шћердалије на стрелишту искаљују своју злобу на невиним голубовима, и туку их из пушака, — и опет се вратише главном уласку.

— Јадни голубићи! уздише Глафира.

— Е, душеце моја, овде нема жалости; овде ни људе не жале, одговори јој Николај Ивановић.

— Опет, ја се чудим што се не забрани убијање голубова из задовољства?

— Тхе, овде се ништа не забрањује. Овде човека доводе до самоубиства. Па нису ли и нашега рођака скоро до чизама свукли пре три године? Сећаш се ваљда?

— Ах, ви све једно те једно. Улазите једанпут!

Они уђоше. На пољу беше сасвим мрачно; унутра, електрично осветљење блиста на све стране, особито у вестибули, која представљаше врхунац раскоши. Ту се искупила накинђурена публика. Разговора мало. Сва лица имађаху неки озбиљан и забринут изглед. Иванови и Коњури ни у кога не опазеше ни веселја, ни осмејка. Ако је ко и говорио, — то беше шапатам. Само код бироа играчкога дома чуо се неки говор.

— Хоћемо ли узимати билете за улазак? пита Николај Ивановић.

— То се разуме... Ено где се узимају, одговори Глафира Семјоновна, па поведе мужа и Коњурина бироу.

— Комбјан пеје? пита Никола Ивановић задриглога канцелиста с наочарима и пером за увом. — Комбјан антре?

Votre carte, monsieur!... (Вашу карту, господине!) Запита овај и забрља целу тираду, а кроз наочаре пиљи у Николаја Ивановића.

— Николај Ивановић, разуме се, само блене у писара.

— Глаша! Какву комендију изводи овај преда мном? питаше он жену.

— Он тражи твоју карту, ради нечега. Пита, од куда смо ми, и где живимо.

— Тфу! ово је брука! Људи им новац доносе, а он „води“ исљеђење! рече на то Николај Ивановић, пружајући писару своју карту посетницу, додавши: Али, ни ово ти не треба, мусје, кад руски ни речи не разумеш.

Писар узе карту, преврну је, остави на страну и опет говораше нешто.

— Ама шта је овоме? пита Николај Ивановић.

— Пита те за име и презиме, преводи му Глафира, па сама ступи у објашњење с писарем: — Никола Иванов де Петербург, авек мадам ља фам Глафир....

— Ја браћо! Овде је прави испит... Као да смо код иследника... Реци му кад је тако, да нисмо били никад под судом, нити под исљеђењем, а вере смо православне.

— Стани, Никола Иванићу... Сметаш ми да чујем шта пита. — Уј, уј, монсје, ну сом војажер... Коман? У Ници.. Та, шта ми је?... Па да, Нис... Ах, Боже мој! је ли могућно, да вам треба и име гостионице, у коју смо одсели!

Глафира каза и гостионицу. Писар узе, па све то лепо записа у отворену књигу.

— Исљеђење... Право исљеђење... брбља Николај Ивановић. Преведи му бога ти и то, да сам петроградски

трговац друге гилдије... Кавалер... да имам 43. године од рођења... А треба ли и твоје године да кажеш?

— Хоћете ли се ви оставити шале, или не? обречну се на њ Глафира Семјоновна.

— А зар је то шала, матушко? Окупио ту испитивати. Како би било да му дамо наш пасош? Онда, сигурно, неће сумњати да си ми законита жена, неће мислити да си ми тек онако „с бока припека.“

— Ово је заиста, испит, сагласи се с њим Глафира. Ево га где опет нешто пита... вели: „хоћете ли се бавити овде у Монте-Карлу један, или више дана?“ — Ен жур, монсје, ен жур... А што ли му то треба? чутила се она.

Писар записа нешто на билету зелене боје.

— Знаш ли ти, Глаша, рече Николај Ивановић, да се ја нешто прибојавам?... Нека иду до ђавола!... Хајдемо ми одавде! Питају нас просто на просто као некакве битанге!

— Е, већ је све готово, свршено.

— Шта свршено? Није ли то срамота? Једнога трговца и кавалера, једнога поседника и позната трговца са старом фирмом, домчати овако, па испитивати!...

— Шта да му чиниш, кад је такав поредак? одговара му Глафира Семјоновна.

Она прими од писара улазницу за играчку салу, и запита га:

— Комбјан пеје? Рјањ? поново запита она и окренувши се мужу рече: — Видиш како је то лепо и деликатно, дају ти билет, а ни крајцаре за њ не траже.

— Та, каква може бити ту деликатност, душеце, кад су нас испитом овако осрамотили? Нису нас само то питали, које бање посећујемо у Петрограду, иначе, ништа није остало неиспитано.

Дође ред и на Коњурина. Он тешко уздахну па приђе канцеларији.

— Хајде, Иване Кондратићу, рече он себи, — хајде и ти на испит, кад си већ са својим новцем пао у клопку проклетом Монте-Карлу.

Рекавши ово он извади и даде писару свој, инострани пасош. — Сељак Јарославске губерније, Пошехоњскога среза и привремени Санкт-Петербуршки трговац друге гилдије, ожењен, али је жену код куће оставио!

Преставивши се тако, Коњурин настави:

— У осталом, све се види из пасоша. Ево чак и два печата од аустријског и германског конзулата... Буди спокојан, братац: нити смо у дружби с арамијама, ни са социјалистима!

Најпосле, и Коњурину дадоше улазницу.

— НАСТАВИЋЕ СЕ —

НОВИ УЧИТЕЉ

(из CONTES DU LUNDI)

— А. ДОДЕ —

Јако се променила наша мала школа од како је отишао г. Хамел. Док је он био ми смо увек изјутра кад дођемо имали неколико тренутака одмора. За то време искупили смо се око пећи да мало раскривимо прсте и да стресемо снег и иње с одела. Ту се тихо проразговарамо и изнесемо један другом што имамо у котарици. За то су време и они с краја села могли стићи на молитву и прозивку... Данас већ није тако. Морамо доћи тачно, на време. Прус Клоц, наш нови учитељ, не шали се, богме. У пет минута пре осам већ је на катедри, крај њега велика трска, па нек се добро држи ко се закасни! С тога треба чути како се малишани журе преко малог дворишта и њихове задуване гласове како се одзивају с врата: „Овде сам!“

Нема ти извињења код овог страшног Пруса. Не вреди ти рећи: „Помагао сам матери да однесе рубље на прање“, или: „Водио ме отац на тржиште.“ Г. Клоц неће то да чује. Рекао би да за овог странца ми немамо ни куће, ни породице, да смо дошли на свет као ђаци с књигама под пазухом, само да учимо немачки и добијемо батине. Ах! И ја сам у почетку добро извукао. Стругара нам је тако далеко од школе, а зими опет тако касно свањива! Најзад, како се увек враћах у вече с модрицама на рукама, леђима и целом телу, то мој отац одлучи да ме да код учитеља, и ја сам имао муке док сам се ту свикао.

Ми смо имали осим г. Клоца и г-ђу Клоц, која је још гора од њега, и потом читаво туче малих Клоцова, који трче за нама уз степенице, вичући нам како су Французи стока, права стока. Срећом кад ми мајка недељом дође увек ми донесе доста јела, и како су сви ови Клоцеви врло изешни, мене доста добро гледају.

Некога Гаспара Хенена жалим од свег срца. И он спава у собици под кровом. Већ је две године без оца и мајке, и његов ујак воденичар, да би га скинуо с врата, дао га у школу. Кад је дошао био је крупан дечак од својих десет година, али мислио би човек да му има петнаест, навикнут да се по вас дан јури и игра на чистом ваздуху и није му ни падало на памет да узме књигу. С тога је испрва само плакао и јецао као везано псето, али је ипак био необично добар и очију лепих као у девојке. Временом г. Хамел, наш стари учитељ, успео је да га припитоми, и кад год је имао каква посла у околини, послао би Гаспара, а овај би бивао сав срећан кад се види на слободном ваздуху, кад се пробрчка по потоцима и кад сунчеви зраци стану пећи његово преплануло лице. Али кад дође г. Клоц све се промени.

Сиромас Гаспар, који је имао толику муку с француским, није могао ни једне речи научити немачки. По неколико часова мучи се око једне деклинације и види се по његовим намрштеним обрвама како више то ради с јогунством и љутином но с пажњом. При сваком задатку бивао је исти приказ: „Гаспаре Хенене, устани!..“ Он устане мргодећи се, љуљне се над наслоном за пи-

сање, потом седне не рекавши ни речи. Тада га учитељ не туче, а г-ђа Клоц не да му да једе. Али то није могло да научи брже. Чешће у вече пењући се у своју малу собицу, кажем му: „Не плачи, Гаспаре, ради као ја. Научи да читаш немачки, пошто су они јачи.“ Али би ми он увек одговорио: „Не, нећу... ја ћу да одем, да се вратим кући.“ О том је једнако мислио.

Некадашња чежња постаде још већа, и ујутру, у зору, кад сам га видео где седи на постељи укочених очију, разумео сам да мисли на воденицу, која тада почиње да ради и на лепу брзу воду у којој се брчкао целог свог детињства. Ово га је привлачило из даљине, а суровост учитељева само га је гонила кући и правила га дивљачним. Каткад, после батина, видећи како се његове плаве очи засветле од љутине, мишљах у себи како бих се на месту Клоцеву поплашио од онога погледа. Али се овај ђавољи Клоц ничег није плашио. После батина ето глади; још је пронашао затвор, одакле Гаспар није готово ни излазио. Ипак, прошле недеље, како већ два месеца није излазио на чист ваздух, поведоше га с нама у општинску ливаду, изван села.

Било је врло лепо време и ми смо трчали што игда могасмо по ливади, срећни што је пиркао хладни северач те нас опомињао на снег и клизање. Гаспар као и увек стојао је на страни покрај шуме, претурао по лишћу секао гране, и играо се сам за се! Кад смо хтели да се уредимо за полазак, а оно нема Гаспара. Тражисмо га, звасмо. Аја, умакао је. Требало је само видети како се наљутио г. Клоц. Био је сав црвен у лицу, а уста су му грмела псовкама на немачком. Ми смо били задовољни.

Еле, пошто је послао остале у село, он узе нас двојицу великих са собом, мене и још једног, и пођосмо у Хенену воденицу. Ноћ се спуштала. Свуда беху куће позатваране, добро загрејане ватром и ваљаном недељном гозбом. Малчице светлости осветљавало је пут, и ја премишљах како је сад угодно за столом и под кровом.

Код Хенена воденица је престала да ради, устава затворена, сви се беху склонили, и стока и људи. Кад нам дечак отвори капију, коњи, овце, узнемирише се на легалу; а из кокошињака се чу лупа крила и крештање од страха, као да је цео овај мали свет познао г. Клоца. Домаћи сви беху за столом доле у кухињи, великој, добро загрејаној и лепо осветљеној, где се све сијало од ђулади на часовнику па до котлова. Између Хенена и његове жене, у зачељу, сеђаше Гаспар с ведрим лицем.

Да оправда свој долазак измислио је не знам какав пруски празник, надвојводин дан, и они су се истом спремали да прославе његов долазак. Кад јадник виде г. Клоца погледа око себе, тражећи каква отворена врата да умакне; али тешка учитељева рука паде му на раме, и за један часак ујак је већ знао целу ствар. Гаспар беше подигао главу и није се стидео као ђак кога су ухватили у кривици. Тада ће он који је иначе говорио ретко, уједанпут одрешито рећи: „Е па шта је, побегоао сам! Нећу више да идем у школу. Нећу никада научити немачки, језик лопова и убилаца. Хоћу да говорим француски као мој отац и моја мајка.“ Он је дрхтао, био је страشان.

— Ђути, Гаспаре... рече му ујак; али га ништа није могло ућуткати. „Добро... оставите га... Потражићемо га ми са жандармима...“ И г. Клоц се стаде церкати. На столу стојаше велики нож, Гаспар га узе таквим страшним покретом да учитељ устукну.

„Добро, доведите те своје жандарме.“ Тада ујак Хенен, који се стаде плашити, скочи на синовца, оте му нож из руку и ја видех ужасан приказ.

Пошто је Гаспар непрестано викао: „Нећу да идем... нећу“ то га чврсто свезаше. Несрећник је уједао, запенио, звао своју ујну, која се беше склонила дршћући и плачући. Потом, док су коње презали у кола, ујак нас понуди да се осолимо. Ви можете мислити да ми није било до вечере, али г. Клоц стаде ждерати, и за све то време воденичар му се извињавао за увреде, које је Гаспар био нанео њему и Његову Величанству немачком цару. Ето шта је страх од жандарма!

Какав тужан повратак! Гаспар се пружио у дну кола на сламу као болестан ован и ћутао. Мислио сам да је заспао уморен од толике љутње и суза, и држао сам да му мора бити здраво хладно без капе и огртача; али због страха од учитеља не смедох ништа рећи. Падала је хладна киша, г. Клоц натукао добро постављену капу до ушију па шиба коње и певуцка. Звездани зраци су треперили због ветра и ми смо ишли по белом и смрзнутом путу. Били смо већ далеко од воденице. Више се готово није чуо ни жубор, кад се чу са дна кола на алзашком дијалекту слаб, плачан, молећив глас: *»Losso mi fort gen, herr Klotz...»* „Пустите ме да идем, господине Клоце...“ Било је тако тужно то чути да ми се сузе завртеше у очима. Г. Клоц се пакосно смејао и даље певушкаше шибајући коња.

Наскоро потом опет се чу: *»Losso mi fort gen, herr Klotz...»* и то онај исти слаби, благи и готово механичан глас. Сиромах Гаспар! Мислио би човек да чита молитву.

Најзад кола стадоше. Дођосмо. Г-ђа Клоц нас дочека пред школом светлећи фењером а била је тако гневна на Гаспара Хенена да га хтеде истући. Али јој Прус не даде, рекавши злобно кроз смех: „Сутра ћемо се с њим рачунати... За вечерас му је доста.“ Ах! јадно дете, било му је заиста доста! Зуби су му цвекотали, дрхтао је, био је у грозници. Морали су га однети у постељу. Поздравом држим да сам и ја имао те ноћи грозницу. Непрестано сам осећао трусак кола и слушао сладак глас мог јадног друга: „Пустите ме да идем, господине Клоце!“

Ур. Петровић.

КЊИЖЕВНОСТ

Одговор Њ. И. Г. Љуби Стојановићу, професору Вел. Школе, члану Академије Наука и т. д., на његово писмо.

С радошћу, коју ћете одмах и ви појмити, прочитамо оно писмо г. Љубе у прошлом броју. Не смедосмо

још у истом броју на њ одговорати, јер је закон, који је јамачно имао на уму *овакве* исправке, то забранио.

И ви сте јамачно прочитали ту академску одбрану, у којој има и масти и лоја само нема оправдања зашто је утрапио „Задрузи“ (што му је у осталом лако било учинити јер он сам пише и сам „прима“.

А сам лије, а сам чашу пије.“)

једну рђаву приповетку, од лоша писца, у још горем преводу. Па му је мало тога, но још хоће да „подвали“ уреднику и да нас изгрди у истом листу. Он је још једном тако окушао и срећним по њега случајем, то му се промакло, али смо му овог пута наместили кљусу.

* * *

Прво да свршимо са његовим преводом, а при крају ћемо говорити о његовим оштроумним пребацавањима

Ми смо прочитали „Пребрану пшеницу“ у „Забавнику“ и нашли да је врло аљкаво преведена. Превод кипти, просто кипти, јал' грешкама јал' русизмима. При крају нам је пала у очи ова бесмислица где стари сељак Иван Петровић, пребацује трговцу, што се овај шета, велећи му да је то *господски* а не *хришћански!* Ово је по нашем мишљењу једна бесмислица, па ма ко то, и ма коме то говорио, јер *господски* није никакав придев за означавање вере, као нпр. турски или јеврејски, ни у руском нити у ком другом језику, те да му се може на супрот ставити хришћански. По овој фрази значило би као да у Русији сељаци не сматрају господу као хришћане!

Ми смо се, дакле, зауставили на овој реченици и закључили смо: да ово већ више није аљкавост, него нешто више. Па ипак нисмо хитали, но смо више од десеторице њих, за које смо држали да добро знају руски, запитали, и сви су били нашег мишљења т. ј. да овако како на српском гласи, нема смисла, но да мора у оригиналу паметније стојати, т. ј. „сељачки“ на место „хришћански“. Но и после тога нисмо хтели објављивати нашу замерку, него је уредник тражио оригинал и у „Задрузи“ и код пријатеља, а за то је време штампање оне „пикантерије“ било одложено. Тек кад нисмо никако могли доћи до оригинала, штампали смо ону нотицу. И зато је она у место у броју од предпрошле недеље изашла тек у броју од четвртка.

Па и тада, „Бог нам је сведок“, да је не би штампали, да је било *само то* што смо запазили као рђаво у овом преводу. Али ево г. Љуба је сам изнео текст и превод, па реците по души: да-ли нисмо имали право посумњати и у сам смисао „хришћански“ кад је све друго лоше преведено у тој истој реченици? Видите-ли да је: „дѣла пытаетъ а не отъ дѣла лыгаетъ“, фраза кадансирана као нека врста пословице у стиху? а како је то г. Љуба рогобатно и несрпски превео. Да-ли би по српском човек могао познати руску изреку? по *самој тој реченици* могли извести да г. Љуба није ни горњи смисао „господски а не хришћански“, разумео. Но г. Љуби је стигао у индат сам г. писац да му се на невољи нађе. У оригиналном тексту, који нам је послат, заиста стоји „хришћански“. Али то ни мало не прави реченицу па-

метнијом. То може једино значити да су се ове две сродне душе среле, и да је г. Љесков у г. Љуби нашао баш преводника према себи. Само да-ли је због тога њима обојици место баш у издањима „Задруге“?

Но најзад ми ћемо као добар „хришћанин“ (и ако смо „господин“) радо признати нашу преухитреност која нас је спречила уверити се претходно: да се оваква глупост даје врло лепо и на руском штампати, као и на српском.

Признајемо, дакле, да за ово није крив сам г. Љуба, но и Љесков, но како ми за радове Љескову не плаћамо ништа, то остављамо да се он с онима, који му плаћају раскусурава, а ми имамо да пречишћавамо рачун са г. Љубом за овакав његов пречишћени укус, који хоће да натура читаоцима „Задруге.“

Видите, дакле, како је слабачка та једина тачка његове одбране, која је донекле могла завести необавештена читаоца. Али зашто г. Љуба муком мучи, за остале погрешке у преводу, за које јамачно Љесков не може бити крив, а које смо ми цитирали у „пикантерији“? А шта ће наш славни слависта рећи на ове примедбе:

На стр. 156 употребљава реч „домазлук“ на место газдинство, а сваки зна колика је грдна разлика између та два појма.

На стр. 173 преводи „руски человјек“ са „руски човек“, међутим овај израз значи просто „Рус“, а то је специјално њихов начин изражавања.

На стр. 12 вели: „почнем из свих сила звати сан“, што је такође превод од речи до речи с руског, и како се не говори у Срба. Српски се каже „из све снаге“, а не „из свих сила.“

На стр. 159 такође превод од речи до речи и чист русизам: „не мећи му прст у уста“ у смислу „чувај га се.“ Кад се преводи једна изрека треба јој превести појам и наћи оно што одговара том појму и код нас а не преводити саме речи. И т. д. и т. д.

Зашто г. Љуба ћути о оном реду речи: „а не од посла бежи?“ Зашто је превео витрина са „стакло?“ Како ће да одбрани све те незграпне русизме? Кад који од нас напише „способан“ у место „подобан“, или „благодарим“ у место „захваљујем“ или какву другу реч, коју и народ употребљава г. Љуба са своје академске висине хоће очи да му извади; а видите-ли како он пише и преводи? Одбор „Задруге“ хоће да се искрви са људима као што су Д-р Љ. Недић, Глишић, Јанко и т. д. поправљајући чак и њима језик, а видите-ли како прима без поправке и без цензуре радове једном свом пајтану. Шта значи та камарадерија у „Задрузи“?

* * *

А сад неколико речи г. Љуби на духовите алузије у његовом писму.

Пре свега није истина да ми сматрамо за „срамоту бити Ужичанин“. Ми познајемо Ужице и ужички округ и волимо их колико и све остале наше покрајине. Ужичани су махом добри и честити људи, али ми не трпимо она лица, која су овако радећи учинила да сад због њих Ужичане зову „Ерама“ и да их бије ова зла гласина. Г. Љуба се доста дуго користио извесним особинама али

је почео да злоупотребљава. Из почетка је то публику амизирало, кад се ко тако уме да „протури“, али свачему има граница. Добро, уђе у В. Школу; добро, у Академију — ама ево где он, сад, брате, поче за такве „радове“ и готове паре да узима. Е, па за њега бар смемо да кажемо, а да не одемо у апс!

На ону „напомену“ г. Љубину којом нас меће у „ред оних који нису много новаца издали на „Задругина“ издања“, имамо ми да се исповедимо овако: и да је ко пару дао треба сад да му је жао — после овакве „литературе“. Али ми имамо све књиге „Задругине“ и продужићемо куповати их, ако ни због чега другог, а оно да вребамо још који „рад“ г. Љубин. Но узмимо да од нас „Задруга“ нема баш никакве користи, она нема, вала, ни штете; ако јој ми ништа не дајемо — бар јој и не узимамо по 40 дин. за штампани табак овакве прозе! Ма ипак држимо да од нас она има какве такве вајде, јер бар требимо кукољ, што неки хоће чак као „пребрану пшеницу“ да потуре читаоцима Задругиним.

Што је још значајније за књижевнички карактер овог човека, то је, што га до сада никад није повукло срце да што преведе и да српску књижевност обогати каквим лепим страним делом, него се јавља међу првима тек — кад је „Задруга“ почела штампани табак награђивати са по 40 дин. Он се, ваљада, покренуо да би нам показао *шта* и *како* ваља преводити. Хоће човек и српску књижевност да обогати а и себе да „спомогне!“

Само је г. Љуби једно поређење тачно. Јес, јес, ми смо заиста она публика која се „у Позоришту **слатко** смеје на најтрагичнијим местима у комаду“, али само онда кад трагична места изводи какав комичар. Кад се и Бабић подигне да игра Краља Лира, ми се тада похватимо за трбухе. Тако се ми слатко смејемо и у овом случају. Ма да је за г. Љубу овај превод права трагедија за нас је то као што видите, проста лакрдија.

Зато нек се и не брине он за „Звезду.“ Докле год нам је он жив, и докле год буде „радио на књизи“, дотле ће бити и „Звезда“ обилна у пикантеријама. Нека он само зашне, и нека би му био „конец щастљив“.

Један ревностни читалац г. Љубиних превода.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Једна млетачка Аспазија. Вероника Франко, млетачка куртизанка (слободна жена), као да није играла малу улогу у уметничким и литерарним круговима у доба ренесанса. Она је била у довољној мери и песничким даром одарена и свој је таленат употребљавала, да остави врло речите и особито дирљиве опомене за све оне, које би биле вољне да њеним путем пођу. Глас о њеној лепоти, пријатности и учености био је распрострањен по целој Европи, и ко год је путовао по Италији, није се плашио велике странпутице само да је види, и да буде виђен од обожавања достојне „Нимфе јадранске.“

Вероника је рођена 1546. године а умрла је сразмерно млада 1591. у својој четрдесет петој години. За чувене лепе жене из старог времена ово још није била старост. Своје је имање завештала религијозним установама. Али још и пре, него што је окајала мрачне путеве својега страшног живота, давала је себи јаснога и страстима непомућеног рачуна о свима опасностима, које су је окружавале, покушавала је да друге од тога заштити, и није се устручавала никаквих новчаних жртава на ту циљ. Тако је н. пр., писала једној пријатељици, због чије је кћерке била забринута: „Допусти ми, да ти обратим пажњу на опасност, која нам прети. Ти знаш, колико сам те пута световала, да пазим на своју кћер. Кад си ме, последњи пут, с њоме посетила, она је имала жуту косу*) и то јој је стајало врло лепо. Али мене је то ожалостило и забринуло. Веруј ми, да нема неуспешнијега и јаднијега живота од куртизанскога... никакво богатство, никаква задовољства, ни забаве ни добити не могу јој дати замене за оно, што она жртвује.“

Вероника се, најзад, у својој четрдесетој години оканула дотадашњега живота и носила се, шта више, неко време мислима, да заснује некакав религијозни орден. Али у тим је мислима затече и смрт; она умре, а још и дан данашњи заузимају њене песме, нарочито оне, које су писане у славу Мњетака, видно место у италијанској књижевности.

Чудноват марш. — Опклада особите врете била је заључена и извршена пре кратког времена, у целој свету познатој, варошици Коњаку. У расположењу, које је по свој прилици било последица сувишнога уживања у продукту свога завичаја, обвеже се добошар Бирнел, да пут од Коњака до суседнога места Сента, који износи одстојање од тридесет километара (шест часова хода), пређе без одмора и уз непрестано добовање. А да би ова шетња испала што интересантнија, пратио је добошара један — гологлав и са рукама у џеповима од чакшира. И марширање испаде сјајно: не престајући ни за тренутак са добовањем, прешао је Бирнел овај пут за време од шест часова, дванаест минута и седам секунда, праћен гологлавим човеком, који ни једном не извуче руке из џепова.

Музика и динамит. — Не би нико могао помислити, колико су данашње експлозивне материје осетљиве према музици. Кад се каква силна експлозивна материја већ приближи својој критичној стању, у коме се налази непосредно пред експлозијом, учиниће изненадни мало јачи музички тон, да материја с места експлодира. У Индији се, н. пр. много употребљава енглески барут са мало дима, тако звани „Cordite“, који често лежи по магацинима тако дуго, да се већ прилично приближи својој критичној стању. Дешавало се, дакле, да, услед тонова војене музике, која случајно туда прође, цео магацин оде у ваздух. За осигурање противу овако непријатног дејства музике, треба да се овако опасне експлозивне материје чувају у

*) Обичај да се коса бојадиче, управо само да избледи, био је у оно време нека врста симбола куртизанства, ма да је тај обичај био примљен и од многих отмених госпођа, нарочито у Мленима.

просторима без ваздуха; јер је познато, да се звук не распростире у безваздушном простору.

Очу у злочинаца. Доктор Карлов, директор антропометричног завода у Петрограду, тврди, да се различити злочинци могу поделити у класе, према боји њихових очију. Сваки злочиначки специјалитет има нарочито обожене очи: Убице и крадљивци мрке, као у кестена; јатаци и варалице сваке врсте отворено-мрке; скитнице — плаве као небо! Црних и угасито-плавих очију, вели г. доктор, има у преступничком свету. Научник овај даље мисли, да ће ново столеће своје теорије о криминалистици саградити, на овој сигурној основици, по којој се не можемо преварити.

— Е, господине, професоре, ви, мора бити, да имате црне или угасито плаве очи?...

— А куд би онда ми Срби са нашим црнооким разбојницима?!...

БЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

Млади наш приповедач *Радоје Домановић* дао је у штампу и у јануару 1899 год. изаћи ће приповетка *На млађима свет остаје*. Она ће изнети око пет штампаних табака а цена јој је 60 пара динарских. Преплатити се може код писца. Ломина улица бр. 30. — Ми топло препоручујемо ове ваљане приповетке нашим читаоцима којима је Домановић познат и са својих приповедака у *Звезди*.

Молимо наше скућаче, и прешилашнике, да нам до краја ове године пошаљу дугујућу прешиплашу, јер од нове године никоме се „Звезда“ ко дугује слашће кеће.

НАПОМЕНА АДМИНИСТРАЦИЈЕ

Важно за трговце.

За нову годину штампаћемо »Звезду« у 8000 примерака. Ко од г. г. трговаца пошаље оглас, који ћемо рачунати по обичној цени, молимо га у исто време да нам пошаље и списак својих муштерија, овде и унутрашности, како би им могли лист бесплатно послати.

Садржај: „Позна јесен“ (песма) — „Пред благајнициом“ — „Песникова судба“ (песма) — „Где поморанце зру“ (наставка) — „Нови учитељ“ — „Књижевност“ — „Занимљиве ситуације“ — „Белешке из књижевности и уметности“ — „Напомена администрације.“